

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Завгородня Ю., Флоренко М. (Одеса) Вплив кібератак на психоемоційний стан суспільства в умовах гібридної війни.....	161
Прохоренко А. (Одеса) Глобалізація і локальна ідентичність: культурно-політичний контекст	165
Омельченко А. (Одеса) Інструменти наднаціонального рівня публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини.....	168
Кобетяк Т. (Житомир) Особливості впливу державної політики на релігійну ситуацію в Україні.....	173
Янішевський О. (Житомир) Проблематика інтеграції цінностей любові в соціально-політичному контексті України воєнного часу	177
Галупова Л. (Одеса) Іміджеві права політиків	181
Мельничук І. (Івано-Франківськ) Вплив спадщини СРСР на державно-церковні відносин в Україні	186

IV СЕКЦІЯ: НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Кормич Б. (The George Washington University, USA) Розблокування судноплавства з українських портів під час війни з РФ: політичні та правові інструменти	190
Піпченко Н. (Київ) Штучний інтелект на дипломатичній службі США.....	193
Акопов А. (Київ) Політика Європейського Союзу щодо штучного інтелекту.....	196
Pronoza I. (Odesa) Cognitive warfare as a new challenge for strategic planning of the national security system.....	199
Авруцький В. (Івано-Франківськ) Роль безпекових угод у зміцненні обороноздатності України.....	203
Юрій А. (Київ) Сучасні аспекти інформаційного протиборства: російський підхід до створення та поширення інформаційних загроз	206
Воротілова І. (Одеса) Геополітичний вимір арктичної політики: стратегічні інтереси та роль Скандинавських країн	209
Гевелюк Д. (Одеса) Інформаційна війна у стратегіях гібридної агресії	214
Ястребова В. (Одеса) Інспіровано-зовнішній сепаратизм як інструмент створення квазідержавних утворень в країнах пострадянського простору.	217
Козьмініх А., Коновальчук Т. (Одеса) Роль кібербезпеки у розвитку міжнародних конфліктів	221

Геополітичний вимір арктичної політики: стратегічні інтереси та роль Скандинавських країн

Арктична політика – стратегічний напрям державної та міжнародної діяльності, що стосується управління, використання та розвитку Арктичного регіону та охоплює питання безпеки, екології, економіки та міжнародної співпраці. Арктична політика різних країн може суттєво відрізнятися в залежності від їхніх стратегічних інтересів. (1)

Серед основних акторів арктичної політики розглянемо Арктичні країни (США, Канаду, росію, Данію, Норвегію, Швецію, Фінляндію, Ісландію (4)), Європейський Союз та Китай. Особливий інтерес викликає вплив арктичної політики на Скандинавські країни (Норвегію, Данію та Швецію), які є частиною регіону, та відіграють ключову роль у формуванні міжнародних норм і правил співпраці.

Арктичний регіон – один із небагатьох, де дипломатія ще зберігає певну вагу, але через політичне напруження, яке виникло між росією та іншими Арктичними державами внаслідок російського вторгнення в Україну у 2022 році, координація спільних проєктів в рамках роботи Арктичної Ради (далі – АР) ускладнюється. Вступ Швеції та Фінляндії до НАТО змінив баланс сил у Північній Європі. Тепер усі Арктичні країни, що входять до складу АР, окрім росії, є членами НАТО, а це означає консолідацію альянсу в регіоні, в подальшому – ймовірно збільшення кількості спільних військових навчань, можливе розширення патрулювання НАТО у Північному Льодовитому океані та збільшення присутності у Баренцевому та Норвезькому морях.

Таким чином, Скандинавські країни опинилися в центрі нової геополітичної реальності в Арктиці. Їхні стратегічні рішення визначатимуть стабільність регіону та їхню роль у світовому порядку. Серед ключових

викликів для Скандинавських країн в контексті арктичної політики можемо виокремити: посилення інтересів Китаю в Арктиці; ресурсну конкуренцію; кліматичні зміни та екологічні загрози; послаблення ефективності АР; необхідність формування альтернативних механізмів безпеки та співпраці в Арктиці без участі росії; милітаризацію Арктики та ризик конфліктів.

Для Норвегії Арктика – стратегічна зона відповідальності, яка має першочергове значення для національної безпеки та глобального впливу країни. Норвезький Уряд прагне зберігати свою усталену політику безпеки, сприяти дипломатії та розвивати сильну, інноваційну та стабільну у своєму розвитку Північну Норвегію. Арктична політика Норвегії спрямована на відповідальне управління ресурсами регіону, де економічний потенціал поєднується з охороною навколишнього середовища. Розвиток наукових досліджень є центральним елементом арктичної стратегії Норвегії. Країна прагне сприяти інноваціям, науковим розробкам, що сприятимуть сталому використанню ресурсів Арктики, а також підвищенню глобального розуміння її динаміки та викликів, особливо у контексті зміни клімату. (1)

Данський арктичний дискурс характеризується домінуванням гренландської тематики. (2) Саме завдяки своїй географічній конфігурації, ключовим елементом якої є Гренландія, Данія утвердилась як беззаперечна арктична держава. Активна участь Данії в АР сприяла зміцненню її міжнародного авторитету в регіоні. (2) Останнім часом Гренландія стала об'єктом активної уваги з боку світових засобів масової інформації, особливо після нещодавніх висловлювань Д. Трампа щодо купівлі цього острова. Пригадаємо, що перші схожі заяви Д. Трамп озвучував ще у часи свого першого терміну на посаді президента США у 2019 році. (6) Гренландія залишається пріоритетом для офіційного Копенгагена в арктичній політиці. Ще один із викликів для Данії – це пошук оптимального балансу між залученням іноземних інвесторів до освоєння значних ресурсів острова та захистом інтересів місцевого населення в умовах глобальних кліматичних змін.

На відміну від «арктичної п'ятірки» (США, Канади, Росії, Норвегії та Данії) Швеція не має прямого виходу до Північного Льодовитого океану, але частина території Швеції, як і Фінляндії та Ісландії, розташована за Північним полярним колом, що офіційно надає їм статус Арктичних країн. Швеція у веденні арктичної політики обрала роль «чесного брокера»: держава не ставить власні національні інтереси вище, ніж інтереси інших членів АР. (3) Завдяки своєму міжнародному статусу миролюбної та економічно розвиненої держави, яка надає перевагу дипломатії та діалогу, Швеція ефективно використовує довіру з боку всіх Арктичних країн для ухвалення консенсусних рішень.

Отже, арктична політика Скандинавських країн спрямована на забезпечення сталого розвитку регіону, безпеки, наукової співпраці та подолання викликів, пов'язаних зі зміною клімату.

Слід відзначити, що Арктика відіграє значну роль у питаннях безпеки та економічних розрахунках росії. Це підтверджується російськими стратегічними документами, зокрема Концепцією зовнішньої політики росії 2023 року, в якій Арктика займає друге місце серед пріоритетних регіонів після так званого «близького зарубіжжя» (10). У веденні арктичної політики росія взяла курс на мілітаризацію: модернізує військові бази, розширює Північний флот, посилює військову співпрацю з Китаєм, її військова присутність в регіоні найбільша з усіх Арктичних країн. На Кольському півострові розташований Північний флот Росії з важливими стратегічними ядерними силами. (10) Проте економічні санкції та технологічні обмеження ускладнюють реалізацію довгострокових військових та економічних проєктів росії в регіоні. Припускаємо, що у зв'язку з цим, росія могла б запропонувати США доступ до ресурсів в Арктиці в обмін на вигідні для себе умови завершення російсько-української війни (9). Ймовіріше, США не могли б піти на такий крок, враховуючи Арктичну Стратегію (10), яку у 2024 році презентував Пентагон.

Арктична Стратегія США спрямована на посилення присутності США в Арктиці, взаємодії з союзниками у питаннях моніторингу та реагування на можливі загрози та проведення військових навчань. Росія становить гостру

загрозу безпеці та стабільності регіону. Зміни клімату докорінно змінюють Арктику, що збільшує ризик для країн, чії кордони раніше були захищені важкодоступністю регіону, а з нею і геополітику та оборонні місії США. Крім цього, співпраця росії та Китаю також викликає занепокоєння у США. (10)

Слід нагадати, що перший стратегічний документ, присвячений політиці КНР в Арктиці (5), Уряд Китаю оприлюднив у січні 2018 року, чим засвідчив значне розширення інтересів країни в регіоні. Китай позиціонує себе як активного актора арктичної політики, називає себе «приарктичною державою» («Near-Arctic State»), прагнучи посилити свою присутність не лише в науковій сфері, а й у питаннях торгівлі, використання природних ресурсів, екологічних змін та багатосторонньої дипломатії. КНР заявила про намір розбудувати «Полярний шовковий шлях» у межах ініціативи «Один пояс – один шлях», що відображає її прагнення інтегрувати Арктику в глобальні економічні процеси. (7) Таким чином, Китай формує довгострокову стратегію присутності в Арктиці, намагаючись закріпити власні позиції в регіоні.

Арктика має стратегічне значення і для ЄС та розглядається як регіон, який об'єднує екологічні, економічні та безпекові інтереси. Зростає роль ЄС як регулятора екологічної політики в Арктиці, пов'язаної зі збереженням ресурсів, боротьбою зі зміною клімату та захистом інтересів корінного населення. Важливими завданнями є виконання цілей Європейського зеленого курсу (EU Green Deal) та реалізація геополітичних інтересів ЄС в регіоні. У відповідь на російську військову агресію проти України та підтримку її з боку Білорусі ЄС призупинив співпрацю з росією та Білоруссю у регіональних арктичних ініціативах. (8) Отже, арктична політика ЄС все більше інтегрується у глобальну геополітику, де головними пріоритетами виступають екологічна безпека, стратегічна стабільність та міжнародне партнерство без участі росії.

Таким чином, можемо зробити висновок, що геополітичний вимір арктичної політики визначається конкуренцією за ресурси, контролем над транспортними шляхами, мілітаризацією регіону та впливом глобального потепління. Скандинавські країни можуть стати майданчиком для нових

міжнародних ініціатив, спрямованих на зниження конфліктності в регіоні. Щодо перспектив подальшої арктичної політики Скандинавських країн, то, цілком ймовірно, що вони посилюватимуть співпрацю не лише в рамках союзних Арктичних країн, а й з Японією та Південною Кореєю, особливо щодо питань безпеки та моніторингу активності росії та Китаю в Арктиці.

Список використаних джерел:

1. Arctic Policies Database - Arctic Portal. *Arctic News, Maps, Events and Announcements - Arctic Portal*. <https://arcticportal.org/arctic-governance/arctic-policies-database>
2. Арктична політика Данії: лідерські амбіції та гренландське питання | ADASTRA. *ADASTRA I Аналітичний центр*. <https://adastra.org.ua/blog/arktichna-politika-daniyi-liderski-ambiciyi-ta-grenlandske-pitannya>
3. Арктична політика Швеції: чесне посередництво та інновації заради майбутнього | ADASTRA. *ADASTRA I Аналітичний центр*. <https://adastra.org.ua/blog/arktichna-politika-shveciyyi-chesne-poserednictvo-ta-innovaciyyi-zaradi-majbutnogo>
4. Arctic States. *Arctic Council*. <https://arctic-council.org/about/states/>
5. China's Arctic Policy: A white paper of 26.01.2018. First Edition 2018. https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm
6. Greenland During Trump 2.0: Is America Poised for an Historic Arctic Territorial Expansion? *The Arctic Institute - Center for Circumpolar Security Studies*. <https://www.thearcticinstitute.org/greenland-during-trump-2-0-america-poised-historic-arctic-territorial-expansion/>
7. Острів розбрату: чому наддержави змагаються за Гренландію? | ADASTRA. *ADASTRA I Аналітичний центр*. <https://adastra.org.ua/blog/ostriv-rozbratu-chomu-nadderzhavi-zmagayutsya-za-grenlandiyu>
8. The EU in the Arctic. *EEAS*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-arctic_en
9. Хлюдзинський В. Хід у відповідь: росія запропонувала США нафту та доступ до Арктики | УНН. *Оперативні новини України та Світу | Українські Національні Новини УНН*. <https://unn.ua/news/khid-u-vidpovid-rosiia-zaproponovala-ssha-naftu-ta-dostup-do-arktyky>
10. 2024 Department of Defense Arctic Strategy: of 21.06.2024. <https://media.defense.gov/2024/Jul/22/2003507411/-1/-1/0/DOD-ARCTIC-STRATEGY-2024.PDF>